

son hıristiyan askerî karargâhının düşmesi etrafında dönen Tunus efsanesini konu almaktadır. Senûsî bu eseri İtalya'da hapisteyken 1944-1945 yılları ile 1946 yılında, Tunus'ta sömürgecilerin askerî hastahanesindeki deliler koşusunda tutulduğu sırada yazmış, 1948'de *el-Üsbûc* gazetesinin 92-109. sayılarında yayımlanmış, ardından Muhammed Hâdî b. Sâlih tarafından bir araya getirilmiştir (Tunus 1998).

2. Tehzîbü ta'ribi 'Abdî'azîz el-Veselâtü li-rivâyeti "el-Muhteberü'r-rehîb". Dârü'l-Arab'ın çıkardığı *et-Taḫvîmü'l-ictimâ'î* adlı yıllık içinde yayımlanmıştır (Tunus 1344/1925). **3. Kitâbetü muḫaddime li-rivâyeti "Hel ene mecnûn?".** Azîz Bekkâr'ın Fransızca'dan çevirdiği roman için yazılmış bir giriş olup bu da *et-Taḫvîmü'l-ictimâ'î*'de neşredilmiştir. **Kısa Hikâye.** Müellif "el-Muhaddis" imzasıyla kısa hikâyeler de yazmıştır. **1. "el-Ḥabîbe"** (*el-Âlem*, 1/2, Tunus 1930). **2. "Aczû edîb"** (*el-Âlemü'l-edebî*, 1/1, Tunus 1930). **3. Hadîşü şâbbin müslimin ma'a Bârisiyyât ḥisân.** Müslüman bir gencin Parisli güzellerle olan hikâyesi önce takma adla *Mecelle-tü's-seḳâfe* (1/2, Nisan 1930), daha sonra yazarın gerçek adıyla *en-Nedve* (IV/9, 1956) dergilerinde neşredilmiştir. **4. Min Dahâye'l-inḳılâb** (*Mecelle-tü's-seḳâfe*, 1/6, 1930). **5. 'Azâ'ü'l-'arûs** (a.g.e., 1/10, 1930). **6. el-Muhâcir** (Tunus, 1/12, Tunus 1936). **7. Fâtıme** (*en-Nedve*, IV/3, Tunus 1956). Afrika tarihinden bir efsaneyle ilgilidir. **Tiyatro:** *Fethu İbrîkîyye ev 'Abdullah İbnü'z-Zübeyr ve İbnetü Cercîr.* Araplar'ın Tunus'u fethetmesiyle ilgili üç perdelik bir eserdir. 1937'de birincilik ödülünü kazanmasından sonra 15 Aralık 1939'da belediye tiyatrosunda sahnelenmiştir. Eser önce *Tunus* gazetesinde yayımlanmış, ardından *Matbaatü'l-Arab*'da (Tunus 1939) ve *Rüv-vâdü't-te'lîfi'l-mesrahî* adlı kitap içinde basılmıştır.

Gazete ve Dergiler: *el-Bedr* (1923'te dört sayı çıkmıştır), *el-Maḳâlât* (Tunus 1924), *Hadîkatü'l-'Arab* (Tunus 1924), *Leḳâ'ifü'l-'Arab* (Tunus 1925), *Maḳâlâtü'l-'Arab* (Tunus 1925), *et-Taḫvîmü'l-ictimâ'î et-Tûnisî* (1922-1925'te dört cilt), *el-Âlem* (Ocak-Şubat 1930), *el-Âlemü'l-edebî* (1930-1936), *Tûnis* (1936-1939, 1948-1952) gibi gazete ve dergiler çıkaran Senûsî edebiyat, ekonomi, toplumsal sorunlar ve siyaset gibi alanlarda çok sayıda makale yazmıştır.

Tercüme. **1. Jérôme Tharaud - Jean Tharaud, Fi Ḥaḳâretü'l-Endelîs** (Tunus 1930). **2. De Couman, Medînetü'z-zehab ve'r-raşâs.** *el-Âlemü'l-edebî* dergisinde

de yirmi dört dizi halinde yayımlanmıştır. **3. Luigi Pirandello, Ṭurṭûrû'l-mecânîn** (Deli kukuletası). Bu da *el-Âlemü'l-edebî* dergisinde neşredilmiştir. Ayrıca *Ḳıyâmü's-sâ'a*, *Fetât ḥaṭıra*, *Şâbbetü'l-bî'r*, *Maḥabbetü maḥabbe* gibi hikâye çevirileri vardır (Muhammed Mevâide, s. 197). Senûsî'nin bunların dışında *el-Cünât* (Tunus 1925, vatanları için mücadele ettikleri gerekçesiyle Fransız mahkemelerinin haklarında hapis kararı verdiği bir grup siyaset adamıyla ilgili canlı tanıklıklara dairdir), *ed-Düstürü't-Tûnisî ev istircâ'u's-siyâdeti'l-vaṭaniyye* (Tunus 1952, 1955), *el-Ḥareketü'l-iḳtişâdiyye, ed-Dâ' ve'd-devâ* (Tunus 1935, Saîd Bû Derbâle ile birlikte) adlı eserleri bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

F. Ghazi, *Le roman et la nouvelle en Tunisie*, Tunus 1970, s. 15-16; S. Zmerli, *Figures Tunisiennes*, Tunus 1972, s. 127-131; Ömer b. Kafesiyye, *Eḳvâ' 'alâ's-şihâfeti't-Tûnisîyye*, Tunus 1972, s. 152-153; Ahmed Tefvik el-Medenî, *Ḥayâtü kifâh*, Cezayir 1973, I, 329-331; Maḥfûz, *Terâcimü'l-mü'ellifin*, III, 65-68; Tefvik Bekkâr, *Muḥtârât mine'l-edebî't-Tûnisîyyi'l-mu'âşır*, Tunus 1405/1985, I, 39-51; Muhammed Mevâide, *Ḥareketü'l-terceme fi Tûnis*, Tunus 1986, s. 197; Muhammed Hamdân, *İ'lâmü'l-a'lâm fi Tûnis (1860-1956)*, Tunus 1991, s. 218; M. Sâlih el-Câbirî, *el-Edebü'l-Cezâ'iri fi Tûnis*, Tunus 1991, I, 100, 141, 184; a.m.f., *Maḥmûd Bayram et-Tûnisî fi'l-menfâ*, Beyrut 1407/1987, II, 380-382; Muhammed Bûzeyne, *Meşâhîrü't-Tûnisîyyîn*, Tunus 1992, s. 223-224; *Târîhu'l-edebî't-Tûnisî: el-ḥadîş ve'l-mu'âşır*, Tunus 1993, s. 41, 42, 43, 45, 46, 62, 75, 168; Ahmed et-Tavîlî, *Zeynel'âbidîn es-Senûsî*, Tunus 1997, s. 100-110, 134-137; ayrıca bk. tür.yer.; Ebû'l-Kâsim Kerrû, *Ḥaşâdü'l-'ömr*, Tunus 1998, II, 381-382; "Huşûme beyne Sa'îd Ebî Bekr ve's-Senûsî", *Lisânü's-Şa'b*, Tunus 19 Ekim 1927 - 11 Temmuz 1928; Maḥmûd Bayram et-Tûnisî, "el-Üstâz Zeynel'âbidîn es-Senûsî", *eş-Şebâb*, Tunus 6 Kasım 1936; M. Sâlih el-Müheydî, "Men hüve'l-üstâz Zeynel'âbidîn es-Senûsî", *el-İzâ'a*, Tunus 17 Mayıs 1965, s. 26; M. Raûf el-Huneysî, "Zeynel'âbidîn es-Senûsî râ'îdün feḳadnâh", *eş-Şabâh*, Tunus 27 Haziran 1965; M. Sâlih el-Merrâkûşî, "Ağrazü's-şîri't-Tûnisî", *el-Ḥayâtü's-seḳâfiyye*, sy. 3, Tunus 1977, s. 4-7; Tâbî el-Ahdar, "Zeynel'âbidîn es-Senûsî", *el-Âmelü'l-edebî*, sy. 26, Tunus 1987, s. 8; M. Hâdî İbn Sâlih, "Zeynel'âbidîn es-Senûsî râ'îdün fi'l-ḳışşati'l-ḳaşîre", *Ḳışşas*, sy. 122, Tunus 2002, s. 71-81; M. Hâdî b. Tâhir el-Matvî, "es-Senûsî, Zeynel'âbidîn", *Mv.AU*, XIII, 368-376.

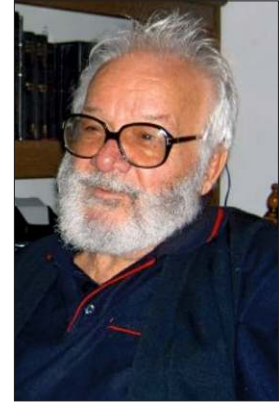

İSMAİL DURMUŞ

SEPETÇİOĞLU, Mustafa Necati
(1932-2006)

Popüler tarihî roman yazarı.

Tokat Zile'de doğdu. Asıl adı Hacı Necati'dir. Sonraki yıllarda, şairliği de olan dedesi Hacı Hâfız Mustafa'ya izâfeten adını Mustafa Necati olarak değiştirdi. Anne

Mustafa
Necati
Sepetçioğlu

ve baba tarafından Zile'nin şairler (Âşık Tâlibî gibi), müftüler yetiştirmiş yerli ailelerinden birine mensuptur. Babası Abdurrahman Bey, annesi Cemile Hanım'dır. İlk ve orta okulu Zile'de okudu. Sivas, Tokat ve Bursa liselerinden sonra kaydolduğu İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni 1951'de bitirdi. 1957'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl edebiyat öğretmeni Neriman Muazzam Gürşen'le evlendi. Yüksek öğrenimi sırasında Arap ve Fars filolojisinin derslerine de devam etti, Türk-İslâm ve Avrupa sanatlarından sertifika aldı. İstanbul Eminönü Belediyesi'nde ve İstanbul'da Sosyal Sigortalar Kurumu'ndaki kısa süreli memuriyetlerinden sonra 1968-1974 arasında İstanbul Millî Eğitim Basımevi müdürlüğünde bulundu. Bu yıllarda Türk kültürü, Türk dili ve edebiyatına dair "1000 Temel Eser" dizisindeki kitapların seçiminde ve basımında katkıları oldu. Siyasî iktidarın değişmesi üzerine görevinden alındı. 1976'da emekli oluncaya kadar İstanbul Millî Eğitim müdür yardımcılığı ve Davutpaşa Ortaokulu'nda kütüphane memurluğu yaptı. Emekli olduktan sonra yarım kalan "1000 Temel Eser" projesini *Tercüman* gazetesinin Kervan Kitapçılık Şirketi'nde "1001 Temel Eser" adı altında sürdürdü. *Boğaziçi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi* ile *Ayrıntılı Haber, Orta Doğu, Türkiye, Yeniçağ* ve *Zaman* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. 8 Temmuz 2006'da İstanbul'da vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı'nda defnedildi.

Sepetçioğlu'nun yetişmesinde aile çevresiyle dedesi Hacı Mustafa Efendi'nin etkisi önemlidir. *Bir Büyülü Dünya* ki adlı eserinde (1990) dedesinden dinlediği efsanelerle babaannesinden dinlediği Ahmediyeye, Muhammediyeye ve Hz. Ali

menkıbelerinin kendisinin yazarlık dünyası içindeki yerini anlatır. Ortaokulda edebiyat öğretmeni Kadri Yalçın'dan okuma ve yazma zevkini almış, onun yönlendirmesiyle Zile'deki kütüphanede Batı romancılarının eserlerini okumuştur. Tokat Lisesi'nde öğrenciyken yazı denemelerine girişmiş, 1950'de 'Ergene Pars' takma adıyla kaleme aldığı bir hikâyesi *Milliyet* gazetesinde, 1951'de *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde çıkmıştır. 1952'den sonra *Büyük Doğu*, *Gurbet*, *İstanbul*, *Türk Düşüncesi*, *Türk Sanatı*, *Türk Yurdu* gibi dergilerde yazıları yer almış, ilk kitabı olan *Abdürrezzak Efendi* 1955'te yayımlanmıştır. Ruh ve mâna iklimini ders aldığı ya da görüştüğü, kendisine hoca olarak kabul ettiği Hamdullah Suphi Tanrıöver, Nihal Atsız, Necip Fazıl Kısakürek, Mahir İz, Enver Naci Gökşen ve Peyami Safa ile Edebiyat Fakültesi'ndeki hocalarından Ahmet Caferoğlu, Ali Nihad Tarlan, Reşit Rahmeti Arat, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan, Erol Güngör, Faruk Kadri Timurtaş ve Mümtaz Turhan'a borçludur. Bu iklim Anadolu, Rumeli ve Türk dünyası coğrafyasına yaptığı seyahatlerle zenginleşmiştir.

1970'ten itibaren yazmaya odaklanan Sepetçiöğlü, Türk edebiyatındaki yerini popüler nitelikli tarihî romanlarıyla edinmiştir. Romanlarını "Dünkü Türkiye", "Bugünkü Türkiye" ve "Yarınki Türkiye" olarak adlandırdığı üç büyük seride toplamayı planlamış, ancak hepsini yazamamıştır. Türk tarihini bir bütün olarak görmekle birlikte bu tarihin İslâm medeniyeti içerisindeki zamanlarını ayrıcalıklı bir dönem kabul etmiş ve eserlerinde Türkler'in Anadolu'daki tarihini anlatmayı seçmiştir. Bu çerçevede ortaya koyduğu tipllemelerle de İslâmlık ve Türklüğün birlikteliğini yansıtmaya çalışmıştır. Türk-İslâm sentezi düşüncesiyle kaleme aldığı "Dünkü Türkiye" dizisinin tarihî zamanını Oğuz boylarının Asya'dan Anadolu'ya göçleri, Anadolu topraklarını ele geçirip vatan haline getirmeleri, Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti'ni kurarak İstanbul'u fethetmeleri oluşturmuştur.

Sepetçiöğlü romanlarında tarihe sadık kalma ilkesini benimseyerek bu eserlerini bazı araştırma ve coğrafi tesbitlerden sonra yazmış, karakterlerinin bütün yönleriyle Türk insanının seciyesini ve psikolojisini yansıtmaya çalışmıştır. Zamanda devamlılığı esas alan bu romanlarıyla bir yandan çağlar arasında bir söyleyişi gerçekleştiren diğer yandan çağının meseleleriyle de ilgilenmiş ve eserlerinde tarihî şahsiyetlerin ağızından veciz söyle-

yişlerle etkileyici ve şiirsel mesajlar vermiştir. Duygulanış biçimlerini destandan romana aktarabilmek ve eserine destansı bir ton kazandırarak okuyucusunu tarihe götürebilmek için Türk edebiyatı şaheserlerinin üslûbuna yaklaşmayı denemiştir. *Dede Korkut* bunların içinde en belirgin olanıdır. Türkçe'nin cümle yapısını bozmaya özen gösteren yazar, özellikle yakından bildiği Zile ağzının arkaik kelimelerini eserlerinin tarihî atmosferini oluşturmakta kullanmıştır. Bu sebeple de "Çağdaş Dede Korkut" olarak anılmıştır.

Eserleri. Roman. A) Tarihî Romanlar: Tarihle ilgili romanları üç grupta toplanır. **1. Dünkü Türkiye Dizisi:** a) Selçuklu üçlemesi: *Kilit* (1971), *Anahtar* (İstanbul 1972), *Kapı* (İstanbul 1973). b) Osmanlı üçlemesi: *Konak* (1973), *Çatı* (1974), *Üçler Yediler Kırklar* (1975). c) Şeyh Bedreddin, Timur ve Yıldırım Bayezid üçlemesi: *Bu Atlı Geçide Gider* (1977), *Geçitteki Ülke* (1978), *Darağacı* (1979). d) Fâtihi üçlemesi: *Ebem Kuşağı* (1980), *Sabır* (1980), *Gece Vaktinde Gündönümü* (1980). **2. Bugünkü Türkiye Dizisi:** *Cevahir ile Sadık Çavuş'un Buğday Kamyonu* (1977), *Karanlıkta Mum Işığı* (1980), *Güneşin Dört Köşesi* (1983). **3. Yakın Tarihle İlgili Romanlar: ... Ve Çanakkale üçlemesi:** *Geldiler, Gördüler, Döndüler* (İstanbul 1989). Kıbrıs Tarihiyle İlgili Romanları. a) Uzak Kıbrıs tarihi: *Sabır Ağacı* (1992, sekiz cilt). b) Yakın Kıbrıs tarihi: *Bir Ömür Boyu Kıbrıs* (2000, iki cilt). **B) Biyografik Romanlar:** *Kutsal Mahpus Ebu Hanife* (1990), *Benim Adım Yunus Emre* (1998), *Nurs Köyünden Dünyaya* (1994, iki cilt, Velihan Bahadır adıyla), *Yesili Hoca Ahmed* (2002, üç cilt). Yazarın ayrıca tefrika halinde neşredilmiş haliyle kalan *Çağlayanlı Vadi* (*Vatan*, 1961), *Bir Ölü'nün Basın Toplantısı* (*Haber*, 1962), *Kırım Kırımı* (*Tercüman*, 6 Aralık 1985 – 28 Aralık 1985, yirmi üç yazı) adlı romanları vardır.

Hikâye: *Abdürrezzak Efendi* (1955), *Menevşeler Ölmemeli* (İstanbul 1972). **Oyun:** *Çardaklı Bakıcı* (İstanbul 1969), *Köprü* (1969), *Son Bloklar* (1969), *Büyük Otmarlar* (İstanbul 1970), *Her Bizans'a Bir Fatih* (1972), *Yunus Emre* (1993). Sepetçiöğlü'nun bunların dışında *Ak Sinekler Sürüsü* (1971), *Cehenemde Gün Işığı*, *Çölde Bir İbrahim* (1970), *Mehveş Hanım* (1984), *Meragalı Abdülkadir* (1986), *Sevgisizler*, *Trampacılar*, *Umut Çeşmesi*, *Zehirci*, *Mehmet'in Beklediği* adlı oyunları vardır. **Senaryo:** *Gümüş Gerdanlık* (Kervan Film,

yönetmen: Ümit Utku, 1961), *İki Suyun Arasında* (Diyanet İşleri Başkanlığı için 1990-1991 yıllarında on iki bölüm olarak çekilmiştir), *Çanakkale İçinde Bir Dolu Testi* (sekiz bölüm, TRT), *Köprü* (Varlık Film için senaryo haline getirilmiştir). **Araştırma-İnceleme:** *Yaradılış ve Türe-yiş Türk Destanı* (Ankara 1965; İstanbul 1969), *Türk-İslam Efsaneleri* (1967), *Hamdullah Suphi Tanrıöver'den Seçmeler* (İstanbul 1971), *Türk Destanları* (1972), *Dede Korkut* (1974), *Can Ocağında Pişen Aş* (1981), *Sonsuza Uyanan Taşlar* (1981), *Bir Büyüklü Dünya ki* (1990). **Çocuk Kitapları:** *Beyaz Güvercin* (1978), *Kutsal Kaya* (1978), *Demir Dağlar Sıra Sıra* (1978). Bazı yazıları *Dünden Bugüne ve Yarına 1* (1999) ve *Dünden Bugüne ve Yarına 2* (1999) adıyla bir araya getirilerek yayımlanan Sepetçiöğlü'nun henüz kitap haline getirilmemiş çok sayıda makale, şiir ve hikâyeleriyle çeşitli kongrelerde sunulmuş bildirileri vardır (*Mustafa Necati Sepetçiöğlü*, tür.yer.).

BİBLİYOGRAFYA :

Hülya Argunşah, *Türk Edebiyatında Tarihî Roman* (doktora tezi, 1990), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; a.mlf., "Tarih... Roman... ve Sepetçiöğlü", *Türk Edebiyatı*, sy. 395, İstanbul 2006, s. 55-58; a.mlf., "Mustafa Necati Sepetçiöğlü'nu Kaybettik (1932-2006)", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, sy. 236, İstanbul 2006, s. 37-39; Etem Çalık, *Mustafa Necati Sepetçiöğlü: Hayatı, Sanatı ve Eserleri* (doktora tezi, 1993), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Nesrin Zengin, *Gençlik Edebiyatı ve Eğitim Değerleri Açısından Mustafa Necati Sepetçiöğlü'nun Dünkü Türkiye Dizisindeki Tarihî Romanlarının İncelenmesi* (doktora tezi, 2000), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Mustafa Necati Sepetçiöğlü* (ed. Hülya Argunşah), Ankara 2007; *Erdem*, Mustafa Necati Sepetçiöğlü özel sayısı: XVII/49, Ankara 2007.

HÜLYA ARGUNŞAH

SERMEDİ

(السرمدی)

Zamanın sonsuz olduğunu ifade eden kelâm ve felsefe terimi.

Sözlükte "geleceğe yönelik sonsuz zaman, ebedî" mânasındadır. Arapça'da **serd** kökünün de "birbirine bitişik olarak serd" anlamına geldiği, bu anlamda olmak üzere haram aylarla ilgili olarak "üçü bitişik (serd), biri tek (ferd)" ifadesinin kullanıldığı belirtilmektedir (Zemahşerî, III, 189; Fahreddin er-Râzî, XXIV, 12). Bazı müellifler varlıkları zaman bakımından "başlangıcı ve sonu nihayetsiz olan (Allah), başlangıcı ve sonu nihayetli olan (âlem), bir başlangıcı olup son-